

УДК 028:007:304

Н. Г. ГРАБАР

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ БІБЛІОТЕКАРЯ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ІГРОВИХ ЗАХОДІВ

Показана роль комунікативної функції бібліотекаря як основної під час проведення ігрових заходів. Розкрита роль комунікативних навичок під час використання техніки ігрової діяльності.

Ключові слова: ігрова діяльність, комунікативна функція, компетентність бібліотекаря.

Показана роль коммуникативной функции библиотекаря как основная при проведении игровых мероприятий. Раскрыта роль коммуникативных навыков во время использования техники игровой деятельности.

Ключевые слова: игровая деятельность, коммуникативная функция, компетентность библиотекаря.

The role of communicative function of librarian is rotined as basic during the leadtbrough of playing measures. The role of communicative skills is exposed during the use of technique of playing activity.

Key words: playing activity, communicative function, competence of librarian.

Останнім часом бібліотекарі-практики часто звертаються до ігрових і конкурсних заходів. Бібліотеки зважають на потреби читачів у відпочинку, дозвіллі, розвагах, емоційній розрядці, знятті психологічного напруження. Мета таких заходів — надати можливість учасникам ігрових заходів виявити ерудицію і спритність.

У бібліотечній практиці ігри застосовуються достатньо давно. Різноманітні гри розглядали такі бібліотекознавці: Н. Збаровська, О. Домаренко, О. Кабачек, Т. Ловкова, С. Матліна, Н. Осипова, А. Соколов, О. Томашева, В. Шашина та ін. Пошук нових технологій виховання і навчання, метою яких є створення умов для максимального розкриття творчого потенціалу особистості — основна тематика досліджень.

Реформа вищої школи націлює на використання всіх можливостей для підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Цьому може сприяти гра — важлива і невід'ємна частина навчання, дозвілля і культури в цілому. Останнім часом актуальними стали ігри на CD-ROM для учнів різного віку.

Проблема завжди полягала в тому, хто цим повинен займатися, які якості мають бути у фахівця; які функції найважливіші в його діяльності.

Що може і що повинен знати про гру бібліотечний фахівець, як проводити її. Отже, мета статті — розкрити роль комунікативних навичок. Досягнення мети потребує вирішення таких завдань:

- визначити смисл змістової діяльності й основні навички бібліотекаря, що проводить ігрові заходи в бібліотеках;
- з'ясувати, яку роль у цій діяльності відіграє комунікативна функція.

У фахових виданнях пропонуються необхідні вимоги до особистих якостей, професійних знань і навичок бібліотекаря — організатора ігрової діяльності. На думку Н. Осипової, він повинен бути добрим, талановитим, розумним, освіченим, креативним, комунікабельним. Нині таку людину, що по'єднує всі ці якості та властивості, називають аніматором [5, с. 5]. Аніматор, котрий організовує гру, — професіонал високого рівня, тому що він: організатор, який уміє управляти великими аудиторіями; душа колективу; взірець ввічливості, такту, спостережливості, високої культури; особистість з правильною дикцією і мовою, гарними манерами, привабливим зовнішнім виглядом; драматург і режисер гри; театр одного актора [7, с. 131–132].

Як відомо, виникнення професії «бібліотекар» пов'язане зі створенням перших книг, формувалась вона довго і має свою специфіку. Так, відомий бібліотекознавець О. Пашин зазначає, що бібліотечна професія — особлива (насамперед тому, що бібліотекар працює з людьми). Бібліотеки здійснюють одночасно різноманітні види діяльності: інформаційну, культурно-просвітницьку, педагогічну, наукову, дозвілєву, які потребують глибоких знань, ерудиції, високої культури, організаторських здібностей [6, с. 54].

Час змінюється, бібліотечна професія долає системні зміни, пов'язані з процесами гуманізації та інтеграції освіти. Активне впровадження нових інформаційних технологій у бібліотечну справу призводить до значного ускладнення бібліотечної професії, яка є складовою системи людина — «людина», «людина — знак», «людина — техніка». Вища бібліотечна школа нині розробляє і впроваджує культуроцентричну модель особистості спеціаліста, якому притаманні високий рівень загального культурного розвитку, енциклопедичність гуманітарного знання, творчий потенціал, соціально-психологічна компетентність.

Як свідчить практика, з одного боку, є необхідність у бібліотекарях-технологах, зумовлена активною інформатизацією, корпоративними проектами зі створення електронних ресурсів, електронною доставкою інформації, тим більше, що у випускників ВНЗ за фахом переважає, здебільшого, технологічна складова. Вважається, що тридцять основних галузей знань пов'язані з інформаційними технологіями. Бібліотекар інформує користувача, а значить, є технологом, від якого, можливо, залежить прогрес країни. На думку деяких фахівців, будь-який бібліотечний процес є технологічним, а професійна компетентність — це, насамперед, опанування технологій. З урахуванням того, що сучасна бібліотека — це «інформаційне технологічне виробництво», надавати інформацію необхідно вчасно і оперативно.

Бібліотекаря, котрий інформує, можна швидко підготувати, а це певна перевага. Він (технолог) має високий рівень соціальних амбіцій і здатен досягти успіхів.

А з іншого боку, від бібліотекаря очікують соціально-психологічної компетенції, енергійності, ділової активності, високої адаптивності до змін, допитливості, впевненості у своїх силах, захопленості справою, готовності сприймати нове, здатності до саморозвитку, творчості [3, с. 68]. Відтак, на сторінках фахових видань відбувається полеміка стосовно бібліотекарів як технологів та тих, що грають (библіотекар ыграющий) [2].

Отже, бібліотекар, що проводить гру, створює особливий творчий ігровий культурний простір, «ігрову стихію», долаючи утилітарний, технологічний, одновимірний погляд на бібліотеку. Це особлива ментальність, яка дається людині одвіку і формується в процесі практичної діяльності, що потребує рефлексії і творчого творення на основі широкого світогляду й ерудиції. Основою особистості бібліотекаря, що проводить гру, є здатність до творчості. Творчість основана на добре розвинутій уяві. Бібліотекар, що займається ігровою діяльністю, постійно знаходиться в процесі творчості: він висуває ідеї і розробляє проекти й нові моделі взаємодії з читачами, складає програми читацького розвитку, рекомендовані посібники. Він у постійному творчому пошуку: торує новий шлях до мети, вчасно генерує нові ідеї, що відповідають вимогам часу, не тільки опановує сучасні технології, а й може розробляти нові. Кожне спілкування з читачами для нього — нова гра, яку складно спроектувати завчасно.

Бібліотекар, що проводить гру, має особливу пасіонарність для втілення своїх ідей. Маючи яскраві індивідуальні якості, він постійно виявляє ініціативу, навіть у тих випадках, коли вона карається [2, с. 26].

Крім того, йому добре працюється в команді, де одна індивідуальність доповнює іншу. Сприятливе середовище для такого спеціаліста — багато альтернатив для творчого вибору. Він може реалізуватися тільки в цих умовах. Бібліотекареві, що займається ігровою діяльністю, необхідна свобода самовираження, не стиснена стандартами, заборонами, обмеженнями.

Саме в умовах наступу так званої масової культури, духовного зубожіння суспільства, втрати моральних орієнтирів бібліотека може і повинна протистояти цим процесам. Але для цього необхідні корективи в навчанні майбутніх фахівців. У підготовці таких фахівців особлива роль відводиться вивченню психології спілкування, психолого-педагогічної взаємодії книги і читання на читача, режисури масових заходів (вистав), ораторського мистецтва та ін. [4].

Можна погодитися з думкою фахівців, що в ігровій діяльності важливі особисті якості — це індивідуальні особливості людини, які складно змінити, але професійні вміння, знання і навички такого бібліотекаря цілком успішно формуються в процесі практичної діяльності, навчання і самоосвіти. І на перше місце тут можна поставити комунікативну компетентність.

Зростання комп'ютерного покоління читачів лише актуалізує комунікативні проблеми, загострення яких зумовлене відсутністю повноцінних навичок спілкування і виникненням нових засобів здійснення контактів людей в електронному просторі. Формування й розвиток здібностей та навичок спілкування залишається пріоритетним як для сфери освіти, так і діяльності соціально-комунікаційних структур, зокрема бібліотеки.

У періодичних виданнях друкуються соціологічні дослідження, присвячені професіоналізмові бібліотекарів [2, 3, 5], де підтверджується, що професіонал високого класу знаходить спільну мову з читачами, намагається бути уважним при виконанні роботи, толерантно ставитися до чужої, навіть альтернативної, думки, характеру та звичок співрозмовника, тобто комунікативних властивостей. Бібліотекареві доводиться навчатися керувати пізнавальною та практичною діяльністю, вводити в бібліотечні заходи міжпредметні зв'язки, здійснювати широку комунікативну діяльність, підтримувати дозвілля студентів у їх творчому розвитку. Комунікативна компетенція потребує певних навичок спілкування.

Спілкування — джерело й умова нормального і духовного розвитку особистості. Інтенсивність спілкування людей — одна з невідмінних умов ефективності їх діяльності. У спілкуванні люди пізнають і виховують себе. Завдяки порадам і рекомендаціям здобувають знання та засвоюють досвід один одного. Спілкування є засобом, що допомагає виразити й затвердити себе. Кожній людині необхідне визнання оточуючих. Спілкування допомагає в цьому. Саме спілкування є могутнім засобом самопізнання і взаємопізнання.

Бібліотека ВНЗ — центр інформації, культури і спілкування молоді. На формування способу життя студентської молоді, їхнього внутрішнього світу має вплив бібліотечне середовище. Нині воно розширюється, містить такі елементи як: довідково-інформаційну базу, інтер'єр, медіатеку.

Найцікавішими в бібліотеці ХНТУСГ ім. Петра Василенка вважаються: конкурсні програми, брейн-ринги, ток-шоу, дидактичні ігри. Бібліотекарі разом зі студентами можуть організовувати та проводити різноманітні бібліотечні заходи: читачькі конференції, прес-конференції, круглі столи, диспути, конкурси, інтелектуальні, рольові ігри. Такі заходи розвивають допитливість, самостійність мислення, навчають студентів обстоювати власну думку або поділяти думку опонента, посилюють інтерес до роботи з джерелами інформації, розширюють їх кругозір, підвищують інтелектуальний рівень, учать стисло, виразно й аргументовано висловлювати свої думки. При цьому бібліотекарі повинні мати комунікативні здібності (встановлення комунікативного контакту, ввічливість), що сприятиме формуванню комунікативної культури студентів.

Саме комунікативність сприяє налагодженню контактів зі студентами, викладачами, співробітниками. Завдяки людським відносинам вирішується безліч питань та проблем, що виявляються під час підготовки та проведення

гри (підготовка тематики гри, приміщення, інвентар, інформаційна агітація, запрошення гостей та ін.). Виконувати все повинен фахівець із задоволенням та ентузіазмом, йому необхідно засвоїти ігрові прийоми, навчитися працювати з аудиторією. Бібліотекар, що займається ігровою діяльністю — сучасний, стильний, завзятий, легкий у спілкуванні й відкритий до оточуючих.

Нам здається, що специфіка компетентності бібліотекаря полягатиме в особливому умінні донести ідею (тему, проект, питання) до тих, хто братиме в цьому участь, проводитиме, допомагатиме, фінансуватиме та ін. Адже організаційна форма ігрової діяльності є вираженням спільної діяльності суб'єктів. З комунікативних позицій цю діяльність можна визначити як особливим чином організоване спілкування між тими, хто передає та засвоює певну культурну інформацію і культурні цінності у формі знань, ідей, навичок, умінь, художніх цінностей. Окрім того, необхідно уточнити та зафіксувати нормативні положення, посадові інструкції бібліотекарів, що проводять ігрові заходи з позиції сьогодення.

Отже, ми розглядали комунікативну функцію як основу професійної компетенції бібліотекаря при проведенні ігрових форм. Гра в сучасному ВНЗ представлена як комунікаційно-педагогічна технологія на основі активізації і інтенсифікації читачької діяльності студентської молоді, що дозволяє дійти таких висновків.

1. У бібліотеках різного профілю ігрова діяльність стала традиційною, про що свідчать публікації фахівців. Дискусії про бібліотекарів, що впроваджують ігрові форми в бібліотеках, небезпідставні. Вони дозволяють організувати на новому рівні роботу з підвищення професійної компетенції бібліотечних фахівців, розробити нові нормативні документи — посадові інструкції, пакет з атестації, впровадження в практику нових програм неперервної освіти. Відповідність бібліотекарів, що проводять ігрову діяльність, і технологів кожна бібліотека повинна визначити сама залежно від місії і мети діяльності.

2. Бібліотека ВНЗ є відкритою інформаційно-комунікаційною системою, а розвиток і мобільність освіти підкреслює значення комунікативної діяльності бібліотечних фахівців. Комунікативна функція здійснюється за допомогою спілкування при обговоренні актуальних питань, невимушеного обміну інформацією про поточні події, спосіб життя, інтереси та захоплення, зокрема й ігрової діяльності.

3. Дослідження комунікативної компетенції бібліотекаря, що займається ігровою діяльністю, засвідчує, що читачі зацікавлені в безпосередньому спілкуванні і взаємодії. Особисті якості та здібності бібліотекаря, що проводять ігри, мають важливі компоненти: працелюбство, доброзичливість, допитливість, креативність, толерантність тощо.

У наш час помітна певна тенденція об'єднання дозвільєвих і освітніх технологій. Опановуючи ігрові технології, використовуючи нові можливості, бібліотеки ВНЗ вписують нову сторінку у своє майбутнє.

Перспективами подальших досліджень може бути вивчення професійної компетентності бібліотекаря ВНЗ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грабар Н. Г. *Комунікаційна діяльність бібліотекарів ВНЗ* / Н. Г. Грабар // *Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали наук. конф. молодих учених, 24–25 квітня 2007 р.* / Харк. держ. акад. культури ; відп. ред. С. В. Сищенко. — Х. : ХДАК, 2007. — 305 с.
2. Ивашина М. В. *Профессия — библиотекарь играющий: составляющие и векторы развития* / М. В. Ивашина, Н. В. Логинова // *Молодые в библиотечном деле.* — 2005. — № 5–6. — С. 22–30.
3. Ловкова Т. Б. *Библиотека как центр досуга*, учеб. — метод. пособие / Т. Б. Ловкова. — М. : Либерия-Бибинформ, 2009. — 104 с.
4. Мазурицкий А. М. *Какие специалисты нужны библиотекам?* / А. М. Мазурицкий. — // *Мир библиографии.* — 1998. — №1. — С. 52–53.
5. Опарина Н. П. *Литературные игры в детской библиотеке* : учеб. — метод. пособие / Н. П. Опарина. — М. : Либерия-Бибинформ, 2007. — 96 с.
6. Пашин А. И. *Основные черты профессии* / А. И. Пашин // *Науч. техн. б-ки.* — 2007. — №7. — С. 54–60.
7. Шашина В. П. *Методика игрового общения* : учеб. пособие / В. П. Шашина. — Ростов / н/Д. : Феникс, 2005.

Надійшла до редколегії 17.11.2009 р.

УДК 025.7 / .9:[778.14+778.19]

I. О. КОХАНОВА

ПОЦИФРУВАННЯ ТА МІКРОФІЛЬМУВАННЯ ЯК ЗАСОБИ ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ

Висвітлюється процес створення електронних копій документів і мікроформ як один із засобів зберігання оригіналів документів. Зазначаються їх переваги та недоліки.

Ключові слова: поцифрування документів, мікрофільмування документів.

Освещается процесс создания электронных копий документов и микроформ как одно из средств сохранности оригиналов документов. Отмечаются их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: оцифровка документов, микрофильмирование документов.

To consider of process of creating the digital copies of the documents and microforms as method of storage the originals documents. The discuss their advantages and deficiencies.

Key words: digital documents, creating of the microforms.